

La libertad deliberada

DA DAVID SPINNLER

■ **Stuain nus discutir davart la libertad, oz, en noss pajais? Nus essan libers, pudain far tge che nus vulain, eleger tge e tgi che nus vulain. Tut cler? Na. La libertad vegn definida per exempel sco pussaivladad da pudair eleger tranter differents opziuns.** La voluntad sto damai esser libra.

Ma tge sch'jau hai lura ina giada fatg mia elecziun, sch'jau hai elegi? Lura na sun jau betg pli uschè liber sco avant. Avant la decisiun avev'jau tut las opziuns, jau pudeva eleger, jau era liber. Cler: Sch'insatgi ha propi avunda raps po el eleger dapli chaussas materialas. Suenter la decisiun per in auto per exempel po el u ella decider era tuttina anc per in auter. Ma co èsi sch'jau ma decider per ina piazza da lavur? Jau avess era pudì decider per in'otra – ma suenter mia decisiun n'hai jau betg pli tut las opziuns. En nossa societad libra, bainstanta ed individuala vulan dentant tuts adina avair tut las opziuns. Vegns cun mai en sortida questa saira? Jau na sai anc betg – scrivain anc in whatsapp pli tard. Il meglier è da betg decider e betg eleger uschè ditg sco be pussaivel.

Ma essan nus lura propi libers sche nus na decidain mai ed avain per la paja adina tut las opziuns anc avertas? Co guardi ora cun fundar ina famiglia? Spetgar anc in pau cun avair in uffant? Pervia che

cun in uffant n'èn ins definitivamain betg liber pli, u betg? Lura dicta l'uffant tes ritmus da vita respectivamain quel dals geniturs. Era sch'i dat ozendi canortas e models flexibels da lavurar etc. Senza uffants has ti anc adina tut las opziuns: da midar partenari, da midar professiun, in summa da viver forsà dal tut-tafatg in'otra vita en in auter lieu sin quest mund. Ok. Ti na decidias betg. Ma uschia n'has ti tuttina betg pli tut las pussaivladads. Ti na sas lura per exempel betg pli daventar in tat u ina tatta giuvna. Forsa na sas ti in summa betg daventar tat perquai che ti na daventas in summa betg genitur pli. Absurd. Jau conced. Gnanc cun betg decider per insatge na pon ins te-gnair avert propi tut las opziuns. Ma elegiain nus propi tant sco che nus crajain? Decidain nus en tgi che nus s'inamurain – avais vus propi elegi voss partenari en quel senn che vus avais decidi: En questa persuna m'inamuresch jau ussa? Jau betg. Jau era simplamain tuttenina inamurà, senza savair pertge e co.

Per fortuna decida er anc in pau la vita ed i dat chaussas che capitan simplamain uschia sco ch'i han da capitar. Mintgant ston ins deliberar la libertad tschiffada en in catalog monstrus dad opziuns e betg decider ed eleger permanentamain.

L'autur è gestunari dal Parc natiral regional Biosfera Val Müstair.

